

Medan Europa rustade, AI förändrade arbetsmarknaden och Sverige åldrades handlade valrörelsen om skatten, plånboken och partiledarna. De stora frågorna för nästa generation ställdes knappt.

Valet är över. Resultatet är känt. Nu går det att ställa en annan fråga än vem som vann: vad fick väljarna egentligen ta ställning till — och vad fick de inte?

Artificiell intelligens. Den långsiktiga finansieringen av välfärd och försvar. Vad klimatomställningen gör med vardagen. Kriget i Ukraina och det europeiska säkerhetsläget.

Det var frågor som borde ha tyngt valet 2026. De gjorde det inte.

I stället handlade veckorna om skatten, om mängdrabatten, om vem som såg sur ut i rutan och om den eviga striden om vem som äger lag och ordning. Väljarna satte sjukvården högst. Därefter kom hushållens ekonomi, brottsligheten, migrationen och skolan. Slutdebatten följde samma karta. Skattefrågan definierade höger och vänster, precis som den brukar.

Formen var minst lika talande. Kampanjen kretsade mer kring partiledarna som personer än kring sakfrågor. Den kändes innehållslös, bitvis som importerad skrämsel. Allt och ingenting avhandlades. Frånvaron av ideologi har sällan varit tydligare.

Det mest lättfångade beviset fanns i valmanifesten. Fyra av åtta riksdagspartier nämnde inte artificiell intelligens en enda gång. Sverigedemokraterna, Vänsterpartiet, Kristdemokraterna och Miljöpartiet. Noll. Ett parti hade ett eget avsnitt. Tre andra berörde saken i förbifarten.

AI är redan en fråga som rör arbete, makt och säkerhet. Det är svårt att komma på en samhällsfråga där tekniken inte kommer att spela någon roll.

Ändå blev den aldrig en valfråga värd namnet.

För att en fråga ska komma högt på dagordningen behövs en tydlig konflikt. Det behövs partier som vill bråka. Den vinsten tycktes inte finnas. Vissa menade att politiken borde agera mot riskerna. Andra att frågan är för svår, eftersom ingen riktigt begriper den. Båda kan ha rätt.

Ingen av dem fick gehör i studion.

Medan kampanjen malde på kom larmen tätt. Den militära underrättelsetjänsten hade redan under vintern varnat för att rysk säkerhetshotande verksamhet mot Europa troligen ökar fram till 2030 — i frekvens, omfattning och risktagning. Hoten mot Sverige beskrevs som mycket allvarliga. I slutet av augusti varnade

européiska tjänster för sabotage mot länder som stöder Ukraina: anlagda bränder, cyberattacker, drönare.

Dagarna före valet kränkte en rysk drönare moldaviskt och rumänskt luftrum. Planet som skulle föra Ukrainas president till Norge fördröjdes. På valdagen slog en rysk drönare ned ungefär 800 meter från den polska gränsen, på ukrainsk sida vid övergången Dorohusk. Loket på ett passagerartåg mellan Kyiv och Warszawa träffades ett par kilometer därifrån. Polen skickade upp stridsflyg. Polskt luftrum kränktes inte.

Försvaret saknades inte helt.

Det saknades som politisk framtidsfråga.

Försvarsanslagen ökade historiskt kraftigt. En blocköverskridande uppgörelse om att finansiera upprustningen med lån samlade både regeringen och merparten av oppositionen. Ändå blev själva vägvalet — hur upprustning och välfärd ska bäras samtidigt — aldrig något väljarna fick pröva. Utrikespolitiken lyste med sin frånvaro trots konflikter i närheten. Förklaringen låg nära till hands: bred enighet om Nato och EU.

Säkerhetsläget var allvarligare än på många år. Det hördes. Det styrde inte agendan.

Hur klokt var det?

Frågan är inte om partierna borde ha varit oense om att Sverige ska rusta. De var det inte. Inte heller om klimatet saknades på listorna. I vissa mätningar seglade det upp som en av de tyngre frågorna, och det hölls särskilda debatter. Energifrågan, som tyngde valet 2022, hade däremot svalnat.

Frågan är en annan. Hur en valrörelse, i det allvarligaste säkerhetsläget på decennier, kunde fungera så normalt — skatt, plånbok, brott, ledarnas humör — medan de beslut som binder nästa generation aldrig riktigt ställdes.

Valet avgör vem som styr. Tillväxten och välståndet avgörs av vilka reformer som faktiskt genomförs. En bra början hade varit en debatt om de stora framtidsfrågorna.

Den debatten kom inte.

Framtidsfrågorna trängdes inte undan på samma sätt. De trängdes undan av tre olika skäl.

AI föll mellan stolarna därför att den inte ägs av någon. Den passar inte in i höger mot vänster. Den ger inga tvåordsklipp. Ingen såg poängen med att bråka om den.

Det är den oroande formen av marginalisering: en omvälvning som redan är här, men som ännu inte har hittat sin partilinjé.

Försvaret och Ukraina tystades av enighet. Nato är inte längre en stridsfråga. Lånefinansieringen samlade nästan hela riksdagen. Då blir saken tråkig i en kampanj som lever på konflikt. Enigheten är ett styrketecken. I ett Europa där grannländer skickar upp jaktplan för att en drönare faller vid gränsen ska den inte hånas.

Men konsensus utan debatt är också ett demokratiskt problem. Historiskt stora summor i lån är inte en avklarad fråga bara för att partierna är överens.

Klimatet fanns med, men saknade adress. Det behandlades som system: reduktionsplikt, kärnkraft, EU-mål. Inte som det som möter människor när styrmedlen landar — dyrare drift, krav på huset, el som slutar vara en bisak. Omställning beskriver rörelsen, inte destinationen, och inte vem som betalar. Debatten stannade vid färdplanerna.

Den nådde inte köksbordet.

Ännu tunnare blev mötet med det som redan står i prognoserna: att Sverige åldras samtidigt. Fler ska ha pension och omsorg. Färre i yrkesaktiv ålder ska bära mer. Klimat, försvar, vård och skola tävlar då inte i skilda seminarier. De tävlar om samma utrymme.

Den ekvationen ställdes inte.

Invändningen kommer av sig själv. Vi var ju överens om försvaret. Ja. Det är inte lite värt. En blocköverskridande linje i en säkerhetskris är ett tecken på att systemet fungerar när det måste. Den linjen ska inte rivas upp för debattens skull.

Den ska provas. Vem betalar? Vad skjuts på? Vilken tillväxt krävs för att både rusta och hålla välfärden? Hur mycket av lånen är försäkring, och hur mycket är en nota som nästa mandatperiod inte har valt?

Om valet inte ställer de frågorna har väljarna inte valt. De har godkänt en riktning som redan var dragen.

Samma sak gäller AI. Att frågan är svår är inte ett skäl att tuga. Att fyra partier kunde gå till val utan att nämna ordet är inte ett bevis på att väljarna är ointresserade. Det är ett bevis på att ingen såg en vinst i att äga saken.

Mekaniken är känd. Moderna valrörelser är mer en agendakamp och förtroendekamp än en ideologisk kamp. Partier lyfter det de äger och undviker det som inte ger utdelning. Medielogiken gör resten. Politiken anpassar sig till det som överlever i klippet: konflikt, person, ett svar som ryms i två ord.

Demokratin handlar alltså inte bara om vilka frågor väljarna röstar på. Den handlar också om vilka frågor politiken och medierna gör möjliga att rösta på.

Väljarna gick därför till urnorna utan ett tydligt mandat i flera av de mest avgörande långsiktiga vägvalen. Den regering som nu ska bildas, i ett osäkert parlamentariskt läge efter ett jämnt val, saknar folkligt besked i AI-politiken, i den långsiktiga finansieringen av upprustning och välfärd, och i klimatomställningens fördelning.

Besluten kommer ändå att fattas.

De kommer bara inte att ha debatterats där de skulle ha debatterats.

Det har ett pris. Politikens legitimitet urholkas när tunga vägval landar som teknikaliteter efter valet. En kampanj som lever på personangrepp och skrämsel ger dessutom sämre grogrund för både valdeltagande och förtroende.

När kampanjen var över började frågan ställas vad som egentligen inte hade sagts. Det fanns områden av gigantisk betydelse som de åtta partierna i stort sett aldrig gjorde till valfrågor. En ny kollega, hette det på ett håll, och syftade på automatiseringen.

Den kollegan kom inte på tal.

Valrörelsen 2026 var inte först och främst slarvig. Den fungerade ungefär som svenska valrörelser brukar fungera. Just därför är den oroande.

Ett politiskt system kan gå i gång, fylla studiorna, räkna mandat och ändå misslyckas med att diskutera det som är viktigast.

AI saknade ägare. Försvaret saknade konflikt. Klimatet saknade adress.

Förklaringen ursäktar inte utfallet. Även en enig linje behöver förankras och kostnadssättas. Även en svår teknikfråga behöver någon som vågar äga den. Även en omställning behöver beskrivas som mer än ett målår.

Nästa valrörelse behöver inte bli mer högtidlig. Den behöver bli mer konkret.

/Staffan Scherloff